

Μετά 27 ἔτη μουσικός τις ἐκ Nuremberg τελειοποιήσας τὰς πτέρυγας τοῦ Ἰταλοῦ ἐπανελάβε τὸ πείραμα καὶ ἐρρίφθη εἰς τοὺς ἀέρας, ἐκ τοῦ ὕψους κωδωνοστασίου μετὰ μεγίστης ἐμπιστοσύνης φεῦ! κατέπεσε σχεδὸν παρευθὺς καὶ εὔρε καὶ οὗτος ὀλέθριον τέλος.

Τὰ δυστυχῆ ταῦτα ἀποτελέσματα ἐν τούτοις δὲν ἀπεθάρρουν ἕτερον Ἰταλόν, τὸν Buratini, ὅστις κατασκευάσας νέον ὄλως σχέδιον πτερῶν ἐν Νεαπόλει τῷ 1494 ἐπειράθη ν' ἀνυψωθῆ εἰς τοὺς ἀέρας, ἀλλὰ καὶ οὗτος εὔρε λυγρὸν θάνατον.

Τῷ 1502 ὁ Ἰταλὸς πάλιν Boloni φέρων συσκευὴν πτερύγων ἐρρίφθη ἐκ κωδωνοστασίου τῆς πόλεως Troyes καὶ ἠκολούθησε τὴν μοιραίαν τύχην τῶν προκατόχων του.

Τῷ 1651 Γάλλος οὗτος ὁ Bernier κατεσκεύασε πτέρυγας πρὸς παρομοίαν χρῆσιν, πλὴν ἄγαν συνετὸς οὗτος ἠρέσθη μόνον νὰ κατασκευάζῃ τὸ ἐξαισίον εὐρημά του καὶ νὰ πωλῆ αὐτὸ εἰς ἄλλους. Ἰσπανὸς τις Almero de Malameria ὀρεγόμενος οὐρανίων περιπλανήσεων ἐδοκίμασε νὰ πετάξῃ ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τῶν πτερύγων τοῦ Bernier καὶ ὁ ἀτυχῆς ἐφρονέθη.

Ἐτερος Γάλλος εὐγενῆς ὁ de Bacquevelle τῷ 1775 ἐν Παρισίῳ κατασκεύασε πτέρυγας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ἀέρα ἐκ τῆς στέγης οἰκίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα. Οὗτος κατῶρθωσε νὰ μείνῃ εἰς τὸν ἀέρα, ἕως οὗ ἔφθασεν ὑπεράνω τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, ἐν οἷς κατέπεσε καὶ μετὰ μεγάλης δυσχερείας ἐσώθη ἐκεῖθεν.

Μετά τὰς ἐπιανελημμένας ταύτας ἀποτυχίας τὸ ζήτημα μετέλλαξε φάσιν. Ἀντὶ νὰ ζητῶσι διὰ πτερύγων ν' ἀκολουθήσῃσι τὰ πτηνὰ οἱ ἄνθρωποι περιωρίσθησαν νὰ ζητήσῃσι νὰ ἀνακαλύψῃσιν ὄργανον, δι' οὗ ἀβλαβῶς νὰ πίπτωσι ἐξ ὑψηλῶν μερῶν. Ἐκτοτὲ χρονολογεῖται ἡ ἐφευρέσις τοῦ ἀλεξιπτῶτου ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ Σεβαστιανοῦ Λενορμάνδου, ὅστις τῷ 1783—συχρότως δηλαδὴ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀεροστάτου—μετὰ τοῦ ἀλεξιπτῶτου αὐτοῦ ἐποίησεν ἐπιανελημμένα πειράματα μετ' ἐπιτυχίας.

Τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης τοῦ Λενορμάνδου ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῆ μετὰ τινα ἔτη εἰς πολιτικὸς φυλακισμένος ὁ Γάλλος Drouet, ὅστις κατεσκεύασεν ἀλεξιπτῶτον διὰ τῶν παραπετασμάτων τῆς κλίνης του καὶ ἐρρίφθη ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ φρουρίου, ἐνθα ἦν ἐγκαθειρμένος. Πλὴν πίπτων ὁ Drouet κατέαξε τὴν κνήμην, καὶ οὕτω πάλιν συνελήφθη ὑπὸ τῶν φυλασσόντων στρατιωτῶν.

Παρὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ τοῦ ἀεροστάτου καὶ τοῦ ἀλεξιπτῶτου, ἐν τούτοις καὶ πάλιν ὁ ἄνθρωπος μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς κατακτήσεις ταύτας ἐπανελάβε τὰς προσπαθείας αὐτοῦ, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν διὰ πτερῶν πτήσιν.

Οὕτω τῷ 1797 ἐν Παρισίῳ ὁ Calais πρὸς τὰς πτέρυξιν αὐτοῦ προσέθηκεν ἐτι καὶ οὐρὰν ἐν εἰδει ῥιπιδίου, πλὴν καὶ οὗτος ἠκολούθησε τὴν μοιραίαν τύχην τῶν πολλῶν προκατόχων του.

Τῷ 1813 ἐν Παρισίῳ ὁ Degen ἐν τούτοις κατῶρθωσε νὰ πετάξῃ εἰς τοὺς ἀέρας καὶ νὰ μεταβῆ ἰπτάμενος μέχρι μικρᾶς τινός πόλεως ἔξωθεν τῶν Παρισίων. Πλὴν νουνεχέστερος οὗτος πάντων τῶν προηγηθέντων δὲν ἐνεπιστεύθη ἑαυτὸν εἰς μόνας τὰς πτέρυγας του, ἀλλὰ προσέθηκεν ἐτι εἰς τὴν συσκευὴν αὐτοῦ καὶ μικρὰν σφαιρὰν ἀεροστάτου διατηροῦσαν αὐτὸν διαρκῶς εἰς ὕψος 60 μέτρων!

Ἐσχάτως δὲ μόλις πρό τινων ἐτῶν Βέλγος τις Degreef κατεσκεύασε πτέρυγας παμμεγέθεις καὶ προσεπάθησε δι' αὐτῶν νὰ πετάξῃ ἐν Βρυξέλλαις ἐκ τινος ὑψηλοῦ ἰκριώματος ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖ κατασκευασθέντος. Ἄλλ' ἀτυχῶς καὶ οὗτος παρευθὺς εὔρε τὸν θάνατον οἰκτρῶς καταπεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Νὰ ὄνειροπολῆ τις τὸ ἄχανές καὶ ἄπειρον τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ ἐκπνέῃ ἐπὶ τοῦ βορβόρου τῆς γῆς ὁποῖον λυπηρὸν καὶ ἀπαίσιον τέλος!

Βεβχίως δὲν ἐφθασεν ἐτι ἡ βασιλεία τῶν ἰπταμένων ἀνθρώπων. Οὐχ ἦττον δὲν ἔχμεν οὐδένα λόγον νὰ μὴ ἐλπίσωμεν εἰς τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν καὶ τούτου πλὴν ἐπίσης οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ προσπαθῶμεν νὰ φεύγωμεν οὕτω τὴν πτωχὴν γηίνην ἡμῶν σφαιρὰν, καθ' ὅσον ἐτι εὐτυχῶς τὰ ἐπίγεια πράγματα δὲν ἐφθασαν εἰς τοιοῦτον ἀπογοητεύσεως βαθμὴν!.

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΗΤΟΙ Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ ΕΝ ΤΗ ΠΡΑΞΕΙ

ΥΠΟ ΒΛΑΣΙΟΥ Γ. ΣΚΟΡΔΕΛΗ

(Ἐν Ἀθήναις, 1885).

Ὁ κ. Σκορδέλης εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων παρ' ἡμῶν, οἵτινες, κατανοήσαντες τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς παιδαγωγίας, ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν βίον καὶ τὴν διάνοιαν. Ἐμπορούμενος τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας τοῦ νὰ συντελέσῃ πρὸς ἀνύψωσιν καὶ διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἑλλήνος παιδαγωγοῦ, δὲν ἐπιδιώκει φήμην φιλολογικὴν διὰ τῆς ἐκδόσεως βιβλίων ὀγκωδῶν, οὔτε ἐπιζητεῖ τὴν ἐκθάρβωσιν τῶν πολλῶν διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν γνώσεών του. Ἄλλ' ἐξυπηρετεῖ τὸ ἔθνος ἀποτελεσματικώτερον καὶ σκοπιμώτερον, περιοριζόμενος μετριωρόνως εἰς τὴν συγγραφὴν βιβλίων παιδαγωγικῶν, εἰς τὰ ὑποῖα ἐναποταμιεύει τὰ πορίσματα πείρας μακρᾶς, συνοδευομένης ὑπὸ πεφωτισμένου καὶ μεμετρημένου πατριωτισμοῦ. Δὲν ἀπηξίωσε

νὰ ἐνασχοληθῆ εἰς τὴν σύνταξιν Ἀλφραβηταρίου εὐμεθῶδου ὅπως ὑποβοηθήσῃ τοὺς μικροὺς Ἑλληνοπιδας κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῶν βήματα εἰς τὸ δυσχερές στάδιον τῆς μαθήσεως. Δὲν ἐθεώρησε κατώτερον ἑαυτοῦ τὸ νὰ γράψῃ χάριν τῶν παιδῶν βιβλία ἀναγνώσεως, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ τεραπνὸν συνδυάζεται μετὰ τοῦ ἀρελίμου. Εἰς δὲ τὸ προκειμένον αὐτοῦ ἔργον, ἀποτεινόμενος οὐχὶ πλέον εἰς τοὺς παῖδας, ἀλλ' εἰς τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς, ἐπιχειρεῖ οὐχὶ διὰ θεωριῶν ἢ διὰ συστηματικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ πρακτικοῦ παραδείγματος ἐνὸς συναδέλφου αὐτῶν, ἔστω καὶ ἰδεώδους πως ἢ ἰδανικοῦ, νὰ χειραγωγῆσιν αὐτοὺς εἰς τὸ εὐγενές καὶ δύσκολον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει πᾶς ὁ ἐπιζητῶν πτυχίον καὶ διορισμὸν δημοδιδασκάλου.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφή τοῦ τελευταίου τούτου ἔργου τοῦ κ. Σκορδέλη φαίνεται ἐπαγγελιομένη εἰς τὸν ἀναγνώστην σελιδας δραματικωτέρως τῶν ἀποτελουσῶν τὸ ἡμερολόγιον τοῦ δημοδιδασκάλου του.

Ἐν τὸ βιβλίον ἀπηυθύνετο πρὸς μόνους τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ τὰς δημοδιδασκαλίσας, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἀφιερῶται, ἢ τοιαύτη ἐκ μέρους ἡμῶν ἀπαιτήσις δὲν θὰ εἶχεν ἴσως ὑπόστασιν. Ὁ ἀναγινώσκων τὸ ἡμερολόγιον δημοδιδασκαλίας θὰ ἀναπληροῖ καὶ θὰ συμπληροῖ διὰ τῶν ἀναμνήσεων του καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ὅσα εἰς ἡμᾶς, τοὺς στερουμένους τῆς τοιαύτης πείρας, φαίνονται ἐλλείποντα ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως, τὴν ὁποῖαν ἀνάζητοῦμεν εἰς τὰς σελίδας του. Ἀλλὰ τὸ θέμα ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα καὶ ἐνδιαφέρει πάντα Ἕλληνα. Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἶναι ἡ βάσις τοῦ ἐκπολιτισμοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον βαίνομεν, ἢ ἔπρεπε νὰ βαίνομεν. Τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἐνδιαφέρουσιν ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν, ἢ δὲ θεραπεία των δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ μόνων τῶν δημοδιδασκάλων, ἀλλ' ἐκ τῆς κοινῆς πάντων ἡμῶν συνεργασίας. Ἀνάγκη νὰ ἐνοήσωμεν πάντες ὅτι ἡ κυρία ἐργασία πρὸς μέλλουσαν τῆς Ἑλλάδος ἀνύψωσιν θὰ γείνη ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας, καὶ ὅτι κύριον τοῦ ὑπουργείου τούτου μέλημα πρέπει νὰ εἶναι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐνοήσωμεν ταῦτα, διὰ νὰ φωτισθῆ καὶ ἐξεγερθῆ ἡ καινὴ γνώμη, προκατατεῖται ἐργασία τοιαύτη ὁποῖα ὑπὸ τοῦ κ. Σκορδέλη σήμερον γίνεται. Διὰ τοῦτο δὲν παραδεχόμεθα ὅτι τὸ βιβλίον του ἀπυθύνεται πρὸς μόνην τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸ ἀφιερῶ. Διὰ τοῦτο ἠθέλομεν ἐν αὐτῷ ζωηρότεραν τινὰ καὶ γραφικωτέρην ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς ἀπεικονίσαι τῶν ποικίλων δυσχερειῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἔχει νὰ παλαίσῃ ἐν ἐπαρχίᾳ ἀπομεμακρυσμένη νέος ἄπειρος, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, ἐμπορούμενος ζήλου διὰ τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον ἐνηγκαλίσθη, νέος ὁποῖος παρίσταται εἰς ἡμᾶς ὁ γράφων τὸ

ἡμερολόγιον τοῦτο. ἠθέλομεν περιγραφᾶς λεπτομερεῖς, χαρακτηρισμοὺς δημάρχων καὶ παρέδρων, συζητήσεις μετὰ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, πρὸ πάντων δὲ τῶν παιδῶν αὐτῶν τὰ ἦθη, τὰς ἰδιότητες, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὴν ψυχολογικὴν ἱστορίαν τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ μικρὸν βασιλεῖόν του, τὰ καθέκαστα τῆς ἠθικῆς πάλης, ἥτις, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ πεπειραμένου συγγραφέως, δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀπολήξῃ εἰς νίκην. Οὕτω πραγματευόμενον τὸ θέμα ἠθελε, νομίζομεν, κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον πολὺ περισσότερον. Ὁ κ. Σκορδέλης δὲν ἠθέλησε νὰ προσφύγῃ εἰς τοιαῦτα μέσα. Πάντα ὅσα ὑποδεικνύομεν ὡς ἐλλείποντα ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόλις σκιαγραφούμενα, εἰς τὸ βιβλίον του. Βλέπομεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὰ περιγράψῃ, καὶ λυπούμεθα ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ χρησιμοποίησιν τὴν ὕλην του. Εἴθε τὸ ἡμερολόγιόν του νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα, ὡς νύξις εἰς ἕτερον τινα τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δημοδιδασκάλων, εἴθε αὐτὸς ὁ κ. Σκορδέλης νὰ συνεχίσῃ αὐτό, καὶ ἀποκτήσωμεν οὕτω, χάρις εἰς τοῦ κ. Σκορδέλη τὴν πρωτοβουλίαν, πλήρες τι καὶ ζιαντὸν ἡμερολόγιον σκοποῦν οὐχὶ τὸσον τὴν διάδοσιν τῆς μυστηρίου τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ὅσον τὴν ἀπεικόνισιν τῆς πραγματικῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Ἑλλήνος δημοδιδασκάλου. Δὲν ζητοῦμεν μυθιστόρημα, ἀλλὰ σκηνὰς ἀληθεῖς τοῦ πρακτικοῦ βίου, αἵτινες ἔχουσι μεγαλείτερον τὸ ἐνδιαφέρον ἢ τὰ ἀποκνημῆκα μυθοπλαστικῆς φαντασίας, ἀρκεῖ ὁ γράφων νὰ ἤξερῃ νὰ γράψῃ ὀρθῶς, ἀκριβῶς καὶ ἀφελῶς ὅτι ἔχει νὰ μᾶς εἴπῃ.

Τὰ προσόντα ταῦτα κέκτηται ἀναντιρρήτως ὁ κ. Σκορδέλης, καὶ διὰ τοῦτο λυπούμεθα ὅτι αὐτὸς οὕτως δὲν ἔδωκεν εἰς τὸ σύγγραμμά του τοῦτο τὸν τύπον, τὸν ὁποῖον εἰς τὸν μέλλοντα μιμητὴν του συκιστώμεν. Ἡ ἐπιτυχία προηγουμένων του ἔργων, οἷα οἱ *Γορεῖς τοῦ Πήγα* καὶ ὁ *Ἕλληρ Ροβινσῶν*, ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτὸν πρὸς δραματικωτέραν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν τοῦ δημοδιδασκάλου του. Ἀλλὰ (θὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὁ ἐλλόγιμος συγγραφεὺς καὶ τοῦτο τὸ ἀλλὰ), ἀμφοτέρω τὰ ἔργα ταῦτα προκαλοῦσιν ἐνστάσεις τινὰς καὶ ἐπιφυλάξεις, αἵτινες ἴσως δὲν θεωρηθῶσιν ὅλας ἀβάσιμοι.

Καὶ πρῶτον, ὡς πρὸς τοὺς *Γορεῖς τοῦ Πήγα*. Νομίζομεν τολμηρὰν καὶ περιττὴν συγχρόνως τὴν ἀνάμειξιν προσώπων ἱστορικῶν εἰς μυθογραφίας, ὅταν μάλιστα ἐξ ἀνάγκης, χάριν τῆς τοιαύτης ἀναμειξεως, παραμορφῶται ἡ ἱστορία. Εἰς ταῦτα δύναται ἀληθῶς ὁ συγγραφεὺς ν' ἀντιτάξῃ ὅτι, μὴ ὄντων γνωστῶν τῶν κατὰ τοὺς γονεῖς τοῦ Πήγα, τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ γράψῃ περὶ αὐτῶν πιθανολογῶν, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν παραδεχόμεθα ἀπολύτως τὴν τοιαύτην δικαιολόγησιν. Προκειμένου περὶ προσώπων, οἷος

ὁ Ρήγας, προκρίνομεν, ἐν ἐλλείψει αὐθεντικῶν πληροφοριῶν, τὴν περισύναξιν τῶν περὶ αὐτοῦ παραδόσεων, ὡς περισυνηγάγεν αὐτὰς ὁ κ. Πολίτης εἰς τὴν ἐν τῇ *Ἔστια* δημοσιευθεῖσαν πρότινος διατριβὴν του, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἢ *Νεότης τοῦ Ρήγα*. Ἡ εὐπλαστος φαντασία τῶν παιδῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀποτέίνεται ὁ συγγραφέας τοὺς *Γονεῖς τοῦ Ρήγα*, διατηροῦσα πιστῶς τῶν πρώτων ἀναγνωσμάτων τὰς ἐντυπώσεις, θὰ δώσῃ ζῶν διαρκῆ εἰς τὸν μῦθον τοῦ κ. Σκορδέλη, οἱ δὲ ἀναγνώσται του θὰ ἔχωσι νὰ ἐμβαθύνωσι κατόπιν εἰς τὰ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας ὅπως ἀπομάθωσιν ὅσα ἀνέγνωσαν περὶ τῶν γονέων τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας. Πρὸς τί τοῦτο; Οἱ ἕνοι μᾶς ἀποδίδουσι πολλὰς ἐλλείψεις, τινὰς ἀδίκως, τινὰς οὐχὶ ἄνευ λόγου· ἐκ τῶν τελευταίων τούτων εἶναι ἡ ἔλλειψις ἀκριβείας, ἀκριβείας εἰς τὰς πληροφορίες, εἰς τὰς περιγραφὰς, ἀκριβείας εἰς τὰς ἰδέας. Ἀποδίδουσι συνήθως τοῦτο εἰς τὴν ὀκνηρίαν τῆς ὀξείας Ἑλληνικῆς διανοίας. Ὡς πρὸς τοῦτο νομίζω σφάλλουσιν. Ἡ ἀνακρίβεια, ἐὰν ὑπάρχῃ, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐλαττωματικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς. Δὲν διδασκόμεθα μακρόθεν νὰ παρατηρῶμεν ἀκριβῶς καὶ μετὰ λεπτομερείας. Ἄλλ' οὔτε εἰς τὰ πρὸς βοήθειαν τοῦ σπουδαστοῦ βιβλία λαμβάνεται πρόνοια πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ τούτου. Ποσάκις ὁ ἀναζητῶν εἰς τὰ λεξικά μας τὴν ἐξήγησιν λέξεως ἀγνώστου, βλέπει, ἀντὶ πάσης ἄλλης διασαφήσεως, τὰς ἀσαφεῖς ταύτας λέξεις: «Εἶδος δένδρου, — εἶδος πτηνοῦ». Ἀπορία ψάλτου βῆξ. Ἡ φυγοπονία φέρει τὴν ἀνακρίβειαν. Ἄς μὴ ὑποβάλωμεν αὐτὴν καὶ διὰ παιδικῶν ἀναγνωσμάτων μὴ στηριζομένων εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀκριβείαν.

Τὸν *Ἑλληνα Ροβινσῶνα* ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἀνέγνωσα. Ἦκουσα ὅμως ἰκανὰς αὐτοῦ περικοπὰς ἀναγνωσσκομένας ἐναλλάξ, κατὰ περιόδους, ὑπὸ τῶν ἐξεταζομένων μαθητῶν ἑνὸς τῶν καλλιτέρων ἐν Ἀθήναις ἰδιωτικῶν σχολείων, κατὰ τὰς τελευταίας χειμερινὰς ἐξετάσεις. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐξητάσθησαν οἱ μικροὶ σπουδασταὶ ἐπὶ τοῦ Ροβινσῶνος αὐτοῦ. — Πῶς ἐλέγετε τοῦ πατῆρ τοῦ Ροβινσῶνος; — *Ἀπόκρισις*, Κρούσιος. Ἡ ἐξἑλληνισις αὐτῆ τοῦ Robinson Crusoe ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην μου τὸν Γερμανὸν Κρούσιον καὶ τὸ ὄγκωδες ὄσφ καὶ ἀξιοπεριέργον δι' ἡμᾶς βιβλίον του «Turkograecia», ἀλλὰ διέκοψε τὰς τοιαύτας ἀναμνήσεις ἢ δευτέρα ἐρώτησις: Πῶς ἐγεννήθη ὁ Ροβινσῶν; — Εἰς τὴν Κέρκυραν. — Εἰς τὴν Κέρκυραν! Μ' ἐξέπληξεν ἡ ἀπόκρισις, διότι εἶχον λησμονήσει πρὸς στιγμὴν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ Ἑλλήνος Ροβινσῶνος. Ἄλλὰ πρὸς Θεοῦ διατί νὰ γείνη Ἕλληνας ὁ Ροβινσῶν καὶ νὰ μεταγεννηθῆ εἰς Κέρκυραν; Διατί ἡ καταπάτησις αὐτῆ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἄγγλου Defoe ἐπὶ τοῦ ἔργου του; Ἐνωσθὺς τοὺς λόγους, οἵτινες ὤθησαν τὸν κ. Σκορδέλην

εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ βιβλίον διδακτικώτερον καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρον πρὸς Ἑλληνόπαιδας, μεταβάλλων τὸν ἥρωά του εἰς Ἕλληνα καὶ περιφέρων αὐτὸν εἰς Ἑλληνικὰς χώρας, καὶ παρέχων οὕτω εἰς τὰς ἀναγνώστας του ἀφορμὴν πρὸς γνώσεις πατριδογραφίας. Ἐνωσθὺ δ' ἐπίσης καὶ ἐκτιμῶ τοὺς λόγους, οἵτινες ἀπηγόρευσαν εἰς αὐτὸν τὴν διατήρησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ροβινσῶνος. Δὲν ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως τὴν ἰδιοκτησίαν του. Ἄλλ' ἠδύνατο νομίζω εἴτε εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βιβλίου, εἴτε ἐν προοιμίῳ, νὰ ἀναφέρῃ ὅτι ἐμιμήθη τὸν Ροβινσῶνα, καὶ ἀρκούμενος εἰς τὴν διὰ τῆς τοιαύτης ὁμολογίας καθήσυχασιν τῆς συνειδήσεώς του, νὰ δώσῃ ὄνομα λήγον εἰς ὄπουλος ἢ ἀσῆς εἰς τὸν πλάνητά του, πρὸς ἀποφυγὴν καὶ πάλιν τῆς ἀνακριβοῦς εἰς τοὺς ἐγκεφάλους τῶν ἀναγνωστῶν του ἐντυπώσεως, ὅτι ὁ Ροβινσῶν Κρούσιος ἐγεννήθη εἰς Κέρκυραν. Τὰ δικαιώματα τῶν συγγραφέων ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς φαντασίας τῶν δὲν παραγράφονται διὰ τῆς μετὰ θάνατον δόξης, δὲν δικαιούται δέ τις νὰ σφετερισθῆ ὁπωσδήποτε τὰ ὀνόματα ἢ τὴν πλοκὴν τῶν ἔργων των. Δὲν δύναμαι νὰ ὑποκρῶψω ὅτι οὔτε αἱ λοιπαὶ ἐπὶ τοῦ Ροβινσῶνος ἐρωτήσεις μὲ ἐνέπλησαν ἐνθουσιασμοῦ, καθόσον ἐσκεπτόμην ἀκούων αὐτάς, ὅτι ἠδύνατο ἢ ὑπομονὴ καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ φαντασία τῶν ἡμετέρων παιδῶν νὰ ἐκγυμνάζονται σκοπιμώτερον δι' ἀναγνωσμάτων ἐχόντων πρακτικώτερον χαρακτήρα καὶ περιστρεφομένων ἐπὶ θεμάτων εἴτε ἐθνικῶν εἴτε ἐπιστημονικῶν ἀρμοδιῶν διὰ παιδικὰς διανοίας. Τίς δὲ καλλίτερον τοῦ κ. Σκορδέλη γνωρίζει πῶς ἐλύεται καὶ πῶς τρέφεται τοῦ Ἑλληνοπαιδὸς ἡ διάνοια;

Ἄλλ' ἡ παρέχασις αὐτῆ μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ δημοδιδασκάλου.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ μετριοπαθοῦς καὶ ὄντως πατριωτικοῦ τούτου βιβλίου προκύπτει, ὡς συμπέρασμα, διπλοῦν αἴσθημα, μελαγχολίας καὶ ἐλπίδος συγχρόνως· μελαγχολίας ἕνεκα τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐλλείψεων, τὰς ὁποίας ἡ πείρα τοῦ ἡμετέρου δημοδιδασκάλου καταδεικνύει· ἐλπίδος, διότι ἡ θεραπεία τῶν κακῶς ἐχόντων ὑποδεικνύεται παρ' αὐτοῦ τούτου ὡς ἐφικτὴ καὶ συχνάκις εὐκολος. Καλὴ θέλησις πρό πάντων ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο καὶ πεφωτισμένη ἐνέργεια. Ἀληθῶς, ὁ κ. Σκορδέλης παριστᾷ ἐνίοτε πολὺ ταχέϊαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δημοδιδασκάλου του, καὶ ἀποροῦμεν διὰ τὴν θαυματουργὸν πολλάκις ἀποτελεσματικότητά των παρανέσεων ἢ τοῦ παραδείγματός του. Οὕτω λ. χ. πρὸς ἐξολόθρευσιν τοῦ περὶ τὴν πόλιν ἐπιβλαβοῦς φλόμου, προτρέπει τοὺς παῖδας « νὰ φέρωσιν ἕκαστος ἄξινην μικράν, σκεπάρνην, μάχαιραν παλαιάν καὶ εἴτι παρόμοιον ». — Ἐν μίᾳ ὥρᾳ

ἐκτασις δύο ἢ τριῶν στρεμμάτων οὐδ' ἴχνος φλόμου ἐρριζωμένου εἶχεν». — Τὴν ἐπομένην Κυριακὴν πολῖται περί τούς 60 φέροντες ἀξίνια ἐμμήθησαν τοὺς παῖδας τοῦ σχολείου καὶ ἐξωλόθρευσαν τὸν βλαβερὸν φλόμον ἐκ μεγίστης ἐκτάσεως κατὰ τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως. Τὴν δὲ προσεχῆ Κυριακὴν ἐτοιμάζονται τριπλάσιοι πολῖται νὰ ἐξέλθωσιν ἵνα ἐργασθῶσιν ὥρας τινὰς ὑπὲρ τῆς ὑγείας ἑαυτῶν καὶ τῶν τέκνων τῶν (σελ. 79). Ἴσως ταῦτα εἶναι ὑπερβολικὰ καὶ ἀπίθανα, ἀλλὰ ὑφίσταται οὐχ ἥττον ἢ ἐνδειξις τῆς εὐεργετικῆς ἐνεργείας, τὴν ὁποῖαν ὁ δημοδιδάσκαλος δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἐξασκῆ εἰς τὸ χωρίον του, γινόμενος οὐχὶ μόνον τῶν παιδῶν μορφωτής, ἀλλὰ καὶ ἀπόστολος πολιτισμοῦ καὶ ἐξημερώσεως ἐν γένει. (Ἴδε σελ. 58 καὶ ἐφεξῆς). Τοῦτο μεγάλως συναισθάνεται ὁ κ. Σκορδέλης καὶ πολλὰ τοιούτου εἶδους παραδείγματα παρενθέτει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του, εἰ καὶ συνήθως μετὰ τῆς αὐτῆς αἰσιοδόξου σμικρύνσεως τῶν ὑπερνηκησομένων δυσκολιῶν περιγραφόμενα. (Ἴδε ἐν ἄλλοις σελ. 46) Ἀλλ' ἡ κυρία ἐνέργεια τοῦ δημοδιδασκάλου τοῦ γίνεται, ὡς εἰκός, ἐν τῷ σχολεῖν αὐτῷ. Ἐκεῖ δὲ πρὸ πάντων διαφάνεται ἡ πείρα τοῦ συγγραφέως. Συνιστῶμεν εἰς οὐχὶ μόνον τῶν δημοδιδασκάλων τὴν μελέτην ὅσα γράφει περὶ ποιῶν (σελ. 35), περὶ τάξεως ἐν τῇ ἀγωγῇ (σελ. 38), περὶ ἐξεγέρσεως τῆς προσοχῆς τοῦ παιδὸς διὰ τῆς καταργήσεως τῆς μηχανικῆς διδασκαλίας. Ὅπόσων σχολείων οἱ μαθηταὶ δὲν ὑπερτεροῦσι τοὺς ἰδικούς του, ὁποῖους ἐν ἀρχῇ μᾶς τοὺς περιγράφει, ἀποστηθίζοντας τὸν ὄρισμόν τοῦ ὄρου (σελ. 14) καὶ μὴ γνωρίζοντας ἐὰν εἶδόν ποτε ὄρος. Τί εὐκολώτερον τῆς πρακτικῆς μεθόδου, διὰ τῆς ὁποίας ὁ δημοδιδάσκαλος τοῦ κ. Σκορδέλη κατορθοῖ ἐπὶ τέλους νὰ ἐμφυσῆ εἰς τὰς διανοίας τῶν μαθητῶν του ὅτι « εἶναι δυνατόν νὰ λέγῃ τὸ βιβλίον τόσον κοινὸν πρᾶγμα, ὥστε αὐτοὶ νὰ τὸ γνωρίζωσι », καὶ ὅτι « ὑπάρχει σχέσις τις μεταξύ τῶν διδασκομένων καὶ αὐτῶν τῶν κοινῶν καὶ γνωστῶν ἡμῖν ».

Οὐχ ἥττον ἀληθῆ καὶ πρακτικὰ ὅσα περὶ τῆς συνήθους μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν παρατηρεῖ, ἐπιλέγων ὅτι οὕτω τὰ μαθηματικὰ ἀμβλύνουσι τὸν νοῦν ἐντελῶς ἀντὶ τοῦ νὰ τὸν ὀξύνωσι. Πόσοι μαθηταὶ, καὶ γυμνασίων ἔτι, βραβεύομενοι διὰ τὴν δῆθεν προόδον των εἰς τὰ μαθηματικά, ἐξίστανται καὶ ἀποροῦσιν ἐρωτώμενοι ἐὰν τὰ τρία τέταρτα ἰσοδυναμοῦσιν ἢ ὄχι πρὸς ἕξ ὄγδοα;

Πρωτίστη καὶ καιρία ἔλλειψις παρ' ἡμῖν εἶναι ἡ ἔλλειψις δημοδιδασκάλων καλῶς καὶ ἀρμοδίως μεμορφωμένων. Ἄς ἐλπίζωμεν ὅτι τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν θὰ διορθώσωσι βραβηδὸν τὰ ἤδη συζητηθέντα διδασκαλεῖα. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀρκοῦσιν. Ἀπαιτεῖται νὰ διαφωτισθῆται ὁ

ζῆλος τῶν ἐπιτιδομένων εἰς τὸ ἐντιμότερον στάδιον τοῦτο διὰ βιβλίων, οἷον τὸ τοῦ κ. Σκορδέλη, καὶ νὰ ὑπεκκαίηται ἡ δραστηριότης των διὰ τῆς ἐπιβλέψεως καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν προϊσταμένων αὐτῶν. Χρειαζονται βιβλία, χρειαζονται πίνακες, χρειαζονται παντὸς εἶδους βοηθήματα, πρὸ πάντων ἴσως χρειαζονται οἰκοδομήματα κατὰλληλα. Τὸ περιέχον συντέλει πολλὰκις πολὺ περισσότερον, ἢ ὅ,τι συνήθως νομίζεται, πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ περιεχομένου. Ἡ κατάστασις τοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον διωρίσθη ὁ δημοδιδάσκαλος τοῦ κ. Σκορδέλη, δὲν ἀποτελεῖ δυστυχῶς ἐξαιρέσιν ἐν Ἑλλάδι. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι ἐὰν τις ἐκ τῶν προτιθεμένων νὰ εὐεργετήσῃ τὸ ἔθνος διὰ τῶν ἑκατομμυρίων του (καὶ ἐκ παραδειγμάτων προσφάτων γνωρίζομεν ὅτι εὐτυχῶς δὲν ἐξέλιπεν ἡ γενεὰ τῶν τοιούτων), ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς εὐγενούς ιδέας τοῦ νὰ διαιωνίσῃ τὸ ὄνομά του διὰ τῆς ἰδρύσεως δημοτικῶν σχολείων ὅπου τοιαῦτα ἐλλείπουσι. Τὰ πρὸς ἀνέγερσιν μιᾶς Ἀκαδημίας ἢ μιᾶς Βιβλιοθήκης ἐξαρκοῦντα μόλις, ἤθελον ἀρκέσει ὅπως ἀποκαταστήσωσι τὸ ὄνομά του προσφιλέα καὶ ἱερὸν εἰς ἑκατοστῆς ἑλληνικῶν κομποτάλειαν, ἐνθα ἤθελεν ἀναγραφῆ ἐπὶ τοῦ ταπεινοῦ προτυλαίου εὐρυχώρου, εὐαέρου καὶ καλῶς κατηρητισμένης δημοτικῆς σχολῆς.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ.

Ο ΑΝΕΜΟΣ

Οὐδέποτε ὁ ἀήρ μένει ἀκίνητος. Ὅταν μέρος τι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θερμανθῆ ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τότε ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἀήρ γίνεται λεπτότερος καὶ ὑψοῦται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς στῶμα ἔχον τὴν αὐτὴν πυκνότητα, ὅτε ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ. Καθ' ὅσον ὁ ἀήρ οὗτος ἀναβαίνει, ἄλλο ρεῦμα ψυχροτέρου ἀέρος ὁρμᾷ καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν του. Τοιουτοτρόπως παράγονται δύο ρεῦματα ἀνέμου· ἐν ρεῦμα θερμοῦ ἀέρος, τὸ ὁποῖον φεύγει, καὶ ἄλλο ψυχρὸν, τὸ ὁποῖον ἔρχεται. Ὁ ὑγρὸς ἀήρ, ὁ ὁποῖος, ἐν ἴση θερμότητι, εἶνε ἐλαφρότερος τοῦ ξηροῦ ἀέρος, παράγει ἐπίσης ρεῦμα πρὸς τὰ ἄνω.

Κατὰ τὴν παραλίαν ἐν μὲν τῇ ἡμέρᾳ πνέει συνήθως ἄνεμος ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Τοῦτο συμβαίνει διότι ἡ ξηρὰ θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου ταχύτερον ἢ ἡ θάλασσα· ὁ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς θερμὸς ἀήρ χωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω, ἐνῶ ὁ ψυχρὸς τῆς θαλάσσης ὁρμᾷ καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν του. Κατὰ δὲ τὴν νύκτα συμβαίνει τὸ ἐναντίον ἢ ξηρὰ ἀποβάλλει τὸ θερμαντικὸν ταχύτερον τῆς θαλάσσης, ἐπομέ-